

חיים משותפים: החזון והמעשה החינוכי

מאת: איאד סלאח, מנהל בי"ס אורט מח"ט עכו

ההוגה הצרפתי החשוב פייר ברטו הגדיר את המושג מולדת כך: "מולדת היא הסביבה שבה עברו עליך ילדותך ונעוריך". הגדרה חכמה זו אינה מבחינה בין מגזרים ותרבויות, ואכן, יש הסכמה כללית שסביבת החיים של הילד קובעת בצורה מכרעת את אופיו, אמונתו, שאיפותיו, ודרכו בחיים כמבוגר.

גם המשורר העברי שאול טשרניחובסקי, הבין זאת כשכתב: "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו".

האדם = כל אדם !

זו רוח החזון שחייב לאחד אותנו, תושבי עכו. החזון הזה עומד על סביבה של כבוד הדדי. כי כאשר מכבדים זה את זה, הדבר מקרין על ילדינו, וקובע בסופו של יום מי הם יהיו ואיך הם ייחיו בעתיד. זו מחויבותנו הבסיסית כהורים וכמחנכים, ומי שאינו שותף לתפיסה זו, מקבע אותנו במקום לא טוב. דברים אלה נכתבים בראייה קדימה, מתוך רצון שלא לחזור על שגיאות העבר... ולעירנו עבר עשיר, שיש בו גם היסטוריה של סבל ומאבקים. את זאת איננו רוצים להנחיל לילדינו.

להיות פטריוט מקומי נשמע אולי פרובינציאלי, אך לא בהקשר של עכו. העיר הזו, על כל שכבות ההיסטוריה שלה, וגם ההווה שאפשר להתגאות בו, מאפשרת לנו לגדל ילדים ובני נוער על יסוד של גאווה מקומית ותחושת שייכות. עלינו לחשוף את הילדים מגיל צעיר לתולדות העיר, ולהפוך אותה לנרטיב אישי משמעותי שלהם לכל חייהם. זאת, דרך סיפורים וסיורים, שיגרמו להם לראות כל פיסה של נוף מקומי, כל נגיעה באבן של חומה, את המשמעות הגדולה של להיות בן או בת של מקום שהוא פנינה ייחודית, בהקשר ארצי ועולמי.

כמחנכים, חובה עלינו לאפשר לכל ילד מוסלמי, יהודי, נוצרי או דרוזי - כל מי שחי בעיר הזאת - לראות בהיסטוריה שלה את תשתית סיפורו האישי, עד שהמושג "אני עכוואי" יכה שורש בגאווה. האפשרויות לספר את הסיפור של עכו מתוך העיניים של כל אחת מן התרבויות שחיות בה היום, הן מאתגרות מבחינה חינוכית ומזמינות יצירתיות חינוכית בלתי נדלית.

ג'ון קנדי טבע פעם את המושג Ich bin ein Berliner - "אני ברלינאי" - מה שגרם לאזרחי העיר לתפוס עצמם שוב כמוקד של עניין בקנה מידה מקומי

ועולמי. כך עלינו לשדר לילדינו ולנוער שלנו כשאנו אומרים את שתי המלים "אני עכואי"!

אם מטרתנו לגדל דור של בני אדם רחבי-דעת, לא נוכל להסתגר בתוך עצמנו. תחושת בדידות וסגירות בתוך "גטו" תרבותי, היא מתכון לעתיד לא טוב. לכן, מאז שנכנסתי לתפקידי מנהיגות חינוכית, אני מחפש דרכים ליצור גשרים שפורצים את חומות ההפרדה. אני יכול לומר שהנערות והנערים שצמחו בבית ספרי חוו בכל שנות התחנכותם חוויה של פתיחות, ואין כמו חוויה כזו כדי לגרום לצעירים לשנות דעה ולאמץ עמדות חדשות - מילים והטפות אינם אפקטיביים, במיוחד לא בגיל ההתבגרות.

בוויכוח האין סופי על חינוך לערכים קבע הסופר ס. יזהר כי "אין חינוך לערכים - ומה שיש, הוא חינוך **בערכים**". זאת אומרת: יש ליצור מציאות שבה החניכים והמחנכים **חיים את הערכים**. עלינו לחיות ולחוות את מה שאנחנו מטיפים לו.

אי אפשר להתעלם מכך שאנו, כולנו, חיים במציאות שנכפתה עלינו, מציאות שבה, מבחינות רבות, ובעיקר מבחינה פסיכולוגית, האחר והלא מוכר יוצר אצלנו לא אחת תחושה שמאיימת עלינו. יסודות שונים בהיסטוריה שלנו ובאמונות שלנו גורמים לנו להסתגר, מתוך חרדה שלא לאבד את זהותנו וניסיון לשמר אותה. בעידן של מדיה חברתית והצפה על-ידי תקשורת אלקטרונית, האיום על איבוד הזהות גדול עוד יותר, וכך גם הדחף להסתגרות.

המחנכים הם אולי היחידים שמסוגלים להעביר את המסר, שחיזוק הזהות האישית והקבוצתית לא צריך ולא יכול לבוא על חשבון זהות האחר, או התנשאות עליו. הגשר שיש לבנות הוא גשר בין תרבויות שמעריכות זו את זו, ומבינות את ההיסטוריה האחת של השנייה. היכרות הדדית נועדה לגרום לילד המוסלמי להיות למוסלמי טוב יותר, לילד היהודי, להיות יהודי טוב יותר, ולשניהם - להיות בני אדם טובים יותר, כאשר "איש באמונתו יחיה".

את הגשר הזה הייתי מכנה "גשר אדם" של החינוך - גשר של תכנית חינוכית שמדגישה את התכונות האנושיות המשותפות לנו כבני אדם - חמלה, רגישות לסבל הזולת ומחשבה לפני מעשה. רק על יסוד זה ניתן לקיים חברה שבה בני אדם נהנים מתנאים של שוויון בפני החוק, שוויון באפשרויות, והערכה הדדית. ואת כל זה צריך ואפשר להתחיל ולהנחיל מגיל צעיר.

כדי לממש זאת, בנינו מודל של תכנית שעומדת על שלושה יסודות, שראשי התיבות שלהם הם **לח"ן**: לימוד, חוויה, נתינה. התכנית ממומשת על-ידי לימוד על האחר, צבירת חוויות משותפות, ופעילות משותפת של נתינה, כגון התנדבות בקבוצות מעורבות למען חולים או קשישים בקהילה ומחוצה לה.

אוסיף לסיום, שמשמעות המילה "לחן" דומה בעברית ובערבית (لحن). ואנחנו נמשיך בלח"ן הזה - "כי את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק..."